

УДК 81'42'37: 811.111

ЗАГАЛЬНОТЕКСТОВА СТРАТЕГІЯ ВТІЛЕННЯ СЕМАНТИКИ ПОЧАТКУ І КІНЦЯ В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Репех Н.В.

У статті розглядається втілення в англомовному журналньому дискурсі загальнотекстової стратегії представлення подій номінативними засобами на позначення ПОЧАТКУ і КІНЦЯ, виокремлюються відповідні тактики її реалізації. Виявлено, що висунення одиниць із досліджуваною семантикою в ініціальні та заключні речення абзаців основної частини статті акцентує увагу аудиторії на ракурсі подій, сконструйованому семантикою одиниць зі значенням ПОЧАТКУ і КІНЦЯ. Доведено, що збільшення чи зменшення кількості одиниць із семантикою ПОЧАТКУ і КІНЦЯ у різних комунікативних блоках журнальних статей відображають динаміку розвитку зображеного події.

***Ключові слова:** загальнотекстова стратегія, журналний дискурс, когнітивна риторика, семантика ПОЧАТКУ і КІНЦЯ.*

В статье рассматривается воплощение в англоязычном журнальном дискурсе общетекстовой стратегии репрезентации событий средствами обозначения семантики НАЧАЛА и КОНЦА, выделяются тактики её реализации. Установлено, что выдвижение единиц с исследуемым значением в инициальные и завершающие предложения абзацев основной части статьи акцентирует внимание аудитории на том ракурсе событий, который сконструирован семантикой единиц со значением НАЧАЛА и КОНЦА. Доказано, что увеличение или уменьшение количества единиц с семантикой НАЧАЛА и КОНЦА в разных блоках журнальной статьи отражает динамику развития событий.

***Ключевые слова:** общетекстовая стратегия, журнальный дискурс, когнитивная риторика, семантика НАЧАЛА и КОНЦА.*

The article discusses the general textual strategy and corresponding tactics representing the semantics of BEGINNING and END in English magazine discourse. The paper reveals that the foregrounding of the units denoting BEGINNING and END in initial and final sentences of the main block of article draws the readers' attention to the perspective of the event construed by the semantics of the studied units. It is proved that the changes in the quantity of the studied units in different blocks of an article reflect event dynamics.

***Key words:** general textual strategy, magazine discourse, cognitive rhetoric, semantics of BEGINNING and END.*

Сучасний англомовний журналльний дискурс розглядається як сконструйована мовними і друкованими засобами реальніст [7, с. 15]. Подаючи події тижня на фоні загальних світових тенденцій, англомовні журнали часто потрапляють до рук читачів, коли представлений у випуску зміст втратив свою актуальність. Тому одним із завдань журналів новин є привернення уваги читача до описуваних подій, зокрема створення ефектів свіжості й

нагальності пропонованої інформації, що досягається за рахунок апеляції до перцептивного досвіду аудиторії, серед іншого активованого номінативними одиницями на позначення ПОЧАТКУ і КІНЦЯ. До цього часу семантика ПОЧАТКУ і КІНЦЯ досліджувалася у руслі двох підходів: системно-мовного, за якого проведено діахронічний аналіз англійських дієслів на позначення початку і кінця процесу [6, с. 14–23] й порівняльний аналіз дієслів початку і

кінця існування на матеріалі англійської та української мов [2, с. 242–255]; і логіко-семантичного, зосередженого на виявленні особливостей втілення досліджуваної семантики в російській та українській мовних картинах світу [5; 8]. Саме логіко-семантичні розвідки окреслили наріжні питання, пов’язані з перцептивними передумовами формування семантики ПОЧАТКУ і КІНЦЯ та концептуальною репрезентацією досліджуваних смислів, яку можна з’ясувати лише із зачлененням дослідницького апарату когнітивної лінгвістики, котра вивчає способи концептуалізації й вербалізації дійсності [3, с. 53]. Вивчення смислів ПОЧАТКУ і КІНЦЯ в аспекті конструювання медійної реальності вимагає звернення до когнітивно-риторичного підходу, спрямованого на встановлення взаємоз’язку між когнітивною семантикою, котра вивчає загальні процеси концептуалізації дійсності, уяви та мислення, і риторикою, яка пов’язує згадані здібності з конкретними ситуаціями [10, с. 446].

Спряженість сучасних когнітивно-риторичних студій на вивчення взаємодії мови з ментальними структурами різного ступеня узагальнення в аспекті впливу на аудиторію зумовлює актуальність цієї розвідки.

Метою статті є визначення номінативних реалізацій загальнотекстової стратегії втілення семантики ПОЧАТКУ і КІНЦЯ. Зазначена мета передбачає виконання наступних завдань: окреслити сенсомоторні витоки формування досліджуваної семантики й проаналізувати її втілення в значенні одиниць, які експлікують ідеї ПОЧАТКУ і КІНЦЯ; пояснити її вплив на читачів за аналогією до безпосередньої взаємодії людини з навколошнім середовищем; визначити зміни у репрезентації подій, вербалізованих одиницями зі значенням ПОЧАТКУ і КІНЦЯ у різних блоках статей: заголовковому комплексі, вступі, блоці головної події, висновках.

Об’єктом дослідження є загальнотекстова стратегія репрезентації семантики ПОЧАТКУ і КІНЦЯ в англомовному журнальному дискурсі, а предмет вивчення становить когнітивно-риторичний аспект її втілення у журналічних статтях.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що у ній уперше когнітивно-риторичний підхід застосований до вивчення текстового втілення смислів ПОЧАТКУ і КІНЦЯ на матеріалі журналічних статей, дібраних з англомовних часописів новин *Newsweek* і *The Economist*.

Із позицій когнітивної лінгвістики семантика ПОЧАТКУ і КІНЦЯ сформувалася внаслідок суперординації, тобто узагальнювальної, категоризації сенсомоторного досвіду, пов’язаного з концептуалізацією народження й смерті, створення й руйнації, сходу й заходу, входу й виходу, тощо [5, с. 109], які належать до базового рівня, на якому світ розпізнається в процесі його сприйняття [11, с. 93–97]. Відповідно, одиниці, які називають ПОЧАТОК і КІНЕЦЬ на суперординальному рівні (*begin, end, start, finish* тощо) з врахуванням узагальнювальних, а ті, у яких досліджувана семантика сформована на основі концептуалізації повсякденного досвіду, відносимо до номінацій базового рівня (*die, dry up, evaporate, lose, open, spark, spring up* та ін.).

Сенсомоторні дані, пов’язані з візуально-тактильним освоєнням навколошнього середовища, осмисленням початку і кінця як руху або джерела й цілі застосування сили, формалізовані образ-схемами, котрі як базові структури лінгвокогнітивної діяльності мовної особистості репрезентують перцептивні відношення у формі елементарних повторюваних експерієнційних моделей, покладених в основу формування складних образів свідомості [9, с. 29]. Залучення образ-схем дозволяє поєднати у значенні досліджуваних номінативних одиниць результати сприйняття з мовою семантикою й пояснити формування лексичного значення. Тому образ-схеми розглядаємо як базові концептуальні структури репрезентації ПОЧАТКУ і КІНЦЯ у значенні номінативних засобів і конструювання подій на окремих рівнях узагальнення.

Значення **просторово-перцептивних** номінативних засобів на позначення ПОЧАТКУ і КІНЦЯ спирається на відношення БЛИЗЬКО – ДАЛЕКО (NEAR – FAR), які відображають відстань між спостерігачем і концептуалізованими об’єктами, напр., *at the end of the tunnel, at the first sign, loom, herald* тощо. Одиниці **кінетичної** групи – *arrival, collapse, go, come, fall* тощо – співвідносять значення ПОЧАТКУ і КІНЦЯ з прямовисним і коловим рухом, представленим образ-схемами ШЛЯХ (PATH), ВЕРТИКАЛЬ (VERTICALITY), ЦИКЛ (CYCLE), ПОВТОРЕННЯ (ITERATION). Одиниці **силової** семантики – *build, destroy, let, make, open, ruin* та ін. – вказують на ПОЧАТОК як джерело, причину змін, а її усунення – як КІНЕЦЬ, наслідок цих змін, залучаючи силові образ-схеми ПРИМУШЕННЯ (COMPULSION), УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ (RESTRAINT REMOVAL), ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ (ENABLEMENT).

Медійне втілення семантики ПОЧАТКУ і КІНЦЯ підпорядковане трьом початковим етапам риторичної текстопобудови: добору аргументів (інвенція), їх розташуванню (диспозиція) і вербалній орнаментації (елокуція) [1, с. 22]. В англомовному журналічному дискурсі новин замисел автора подати подію під певним кутом зору визначається на етапі інвенції й зумовлює диспозиційну послідовність вживання дібраних під час елокуції засобів вербалізації семантики ПОЧАТКУ і КІНЦЯ. З метою відображення певного аспекту події структурно-композиційна будова дискурсу підпорядковується на стадії диспозиції певним схемам аранжування номінативних засобів на позначення ПОЧАТКУ і КІНЦЯ в окремих сегментах тексту: у заголовку, підзаголовку, вступі, блоках головної події і фону, висновках.

У цій розвідці розглянемо реалізацію загальнотекстової стратегії репрезентації семантики ПОЧАТКУ і КІНЦЯ, яка спрямована на привернення уваги до зображеніх подій у заголовку й створення їх завершеного образу упродовж цілого тексту за допомогою одиниць із досліджуваним значенням. Виокремлена стратегія реалізується двома тактиками: тематичного акцентування та імітування динаміки розвитку подій.

Тактика тематичного акцентування полягає у створенні цільного образу події за рахунок вживання одиниць із семантикою ПОЧАТКУ і КІНЦЯ у двох

абзацних позиціях: в ініціальному й заключному реченнях. Ініціальне речення абзацу корелює з заголовком і вводить головну ідею абзацу, таким чином відображаючи специфіку зображеній події. Заключне речення узагальнює інформацію абзацу, підсумовуючи її. Вживання одиниць зі значенням ПОЧАТКУ і КІНЦЯ одночасно в ініціальному й заключному реченнях абзаців, що утворюють вступ, блоки головної події і висновків, найбільш повно розкриває тему статті згідно з авторським задумом. Оскільки висунення розглядають як розміщення на передньому плані форм, які слугують “ключами” в процесах мовної обробки інформації [4, с. 21], при тематичному акцентуванні, яке забезпечує ознайомлення з першим і останнім реченнями абзаців, у читача формується повний образ події. Відповідно, включаючи у головні речення абзаців одиниці на позначення ПОЧАТКУ і КІНЦЯ, які встановлюють ракурс зображення події, автори журнальних статей можуть маніпулювати сприйманням інформації читачами.

Тактика тематичного акцентування подій реалізується трьома комунікативними ходами як способами реалізації тактики: **топікальним**, за якого одиниці з семантикою ПОЧАТКУ і КІНЦЯ розміщаються в топікальному, тобто ініціальному, реченні абзацу; **підсумковим**, пов’язаним із розташуванням досліджуваних одиниць в останньому реченні кожного абзацу; **топікально-підсумковим**, або межовим, який полягає у вживанні досліджуваних одиниць у першому й останньому реченнях абзаців основних блоків статей.

Продемонструємо реалізацію тактики тематичного акцентування на прикладі статті про джерела невдач Європейського Союзу під назвою *Murder on the EU Express* (Newsweek 11.04.2011, 8–9), структурованої топікальним комунікативним ходом. Ужитий на початку заголовка іменник *murder* на позначення вбивства одразу привертає увагу читача до насильницького КІНЦЯ Європейського Союзу, означеного виразом *the EU Express*. Експліковане у заголовку вбивство співвідноситься в першому реченні підзаголовка з розгадом економічного союзу, вербалізованим фразовим дієсловом *come apart*, а дієслово *begin* позначає початок пошуку винних у цьому процесі (*the finger-pointing has begun*), тобто закінчення одного процесу провокує початок іншого: *With the monetary union coming apart, the finger-pointing has begun*. Ідея насильницького КІНЦЯ Євросоюзу акцентується у другому реченні заголовка дієсловом *kill*: *Who really killed Europe?* Питальна форма наведеного речення акцентує пошук джерела очікуваного силового кінця Європейського Союзу, таким чином утримуючи увагу читача й змушуючи його ознайомитися з основним текстом. Вербалізовану у заголовковому комплексі ідея КІНЦЯ ЄС у термінах смерті, яка є КІНЦЕМ природнього ЦИКЛУ життя усіх істот, підсумовується іменник зі значенням КІНЦЯ *death* в останньому реченні інтродуктивного абзацу, імплікуючи, що ЄС вичерпав свої життєві ресурси: *The strange death of the European Union may prove to be a rather similar case*.

Причини смерті й занепаду Європи розкриваються у топікальних реченнях абзаців блоку головної події вказівками на витік фінансів країн, неспро-

можність лідерів створити спільний ринок праці, крах банків, фіiscalну кризу й примус до сувереної економії з боку Німеччини одиницями силової семантики зі значенням відкриття усунення перешкоди *reveal*, творення *blow holes*, *create*, встановлення перешкоди *drive wedges into*, примушення *impose on smb* та зі значенням невдачі й провалу *fail*, *failure to create*: (3) *Not only has the economic blown holes in the finances of nearly all EU states, it has also revealed a deep reluctance on the part of those least affected to bail out the hardest hit*; (4) *The underlying problem is the euro's failure to create a truly integrated market for labour*; (5) *In the wake of American crisis, some banks failed – most spectacularly Lehman Brothers – but most were bailed out, and the federal deficit soared*; (6) *The crisis has driven not just one but two divisive wedges into European economy*; (7) [...] *the last Irish government created the present fiscal crisis*; (8) *The German government keeps insisting that the recipients of bailout money impose painful austerity measures on themselves*. Причина КІНЦЯ ЄС – створення у фінансових системах прогалин, через які втрачалися грошові ресурси європейських держав, – співвідноситься з їхньою економічною політикою (*the economic*) дієслівною фразою *blow holes* у топікальному реченні третього абзацу (3). КІНЕЦЬ ЄС зображається як результат неспроможності його лідерів створити спільний ринок праці, експлікований фразою *the euro's failure to create a truly integrated market for labour* у четвертому абзаці. КІНЕЦЬ процвітання Євросоюзу як наслідок падіння й краху банків через слабкість чи хвороби відображеній дієсловом *fail* у п’ятому абзацу (5). ПЕРЕШКОДИ, активовані у семантиці сталого вислову *drive divisive wedges*, для розвитку країн Євросоюзу породжені кризою (*crisis*), яка осмислюється як джерело смерті ЄС. ПОЧАТОК кризи, який призвів до загибелі економічного союзу, пов’язується з хибами національних урядів Греції, Іспанії, Португалії, позначений виразом *drive divisive wedges* (“вбити кілки перешкоди”), вжитим у топікальному реченні шостого абзацу (6), які створили фіiscalну кризу (*created the present fiscal crisis*), серед яких головним винуватцем є уряд Ірландії, названий на початку сьомого абзаці (7). Причину КІНЦЯ єдності в ЄС як наслідок примусового зі сторони Німеччини впровадження мір сувереної економії у проблемних країнах відображене дієсловом *impose*, яке у першому реченні восьмого абзацу (8) актуалізує ПРИМУШЕННЯ.

Тактика імітування динаміки розвитку подій полягає у відтворенні їх ходу за рахунок різної кількості вживань одиниць зі значенням ПОЧАТКУ і КІНЦЯ в окремих абзацах упродовж усієї статті. Концентрація слововживань може бути хвилеподібною, пов’язаною з чергуванням періодів збільшення і спаду кількості використань досліджуваних одиниць, або рівномірною при вживанні приблизно однакової кількості одиниць із семантикою ПОЧАТКУ і КІНЦЯ в абзацах, що утворюють основні блоки статей. Відповідно, ця тактика реалізується двома комунікативними ходами: хвилеподібного й рівномірного зображення подій.

За хвилеподібного зображення стану справ їхня специфіка розкривається одиницями зі

значенням ПОЧАТКУ і КІНЦЯ, кількість яких збільшується в кожному наступному абзаці, досягаючи піку в блоці головної події, і згодом зменшується у заключному блоці. Цей комунікативний хід, як правило, структурує статті про війни, революції, заворушення, повстання, політичні й соціально-економічні проблеми, які розвиваються хвилеподібно, тобто характеризуються підйомами і спадами. Цей хід структурує статті під заголовками *The Beginning of the End of Putin* (The Economist 3.03.2012), *Belgrade Calling* (10.02.2011), *The Scent of Jasmine Spreads* (27.06.2011) та ін. За **рівномірного відтворення** подій кількість одиниць із досліджуваним значенням зберігається приблизно однаковою в абзацах усіх основних блоків статті, створюючи ефект поступальності розвитку подій, напр., *On the Road Towards Capitalism* (The Economist 24.03.2012), *Viktor Yanukovich Turns Eastward* (The Economist 26.02.2011), *China Coming down the Tracks* (The Economist 20.01.2011) та ін.

Розглянемо втілення тактики імітування динаміки розвитку подій на прикладі статті під назвою *The Beginning of the End of Putin* (The Economist 3.03.2012) про протести у Росії напередодні президентських виборів, які вважаються причиною ПОЧАТКУ КІНЦЯ кар'єри Путіна. У статті, яка структурована комунікативним ходом хвилеподібного зображення подій, КІНЕЦЬ правління Путіна, позначений у заголовку іменником *end*, конструюється в динаміці, оскільки одиниця *beginning*, позначаючи ПОЧАТOK процесу, іmplікує його тривалість і таким чином привертає увагу до статті. Повторний ПОЧАТОК президентства Путіна експлікований у першому реченні підзаголовка дієсловом *become* у сполученні з прислівником *once again*, подається як джерело неспокою в Росії. КІНЕЦЬ епохи Путіна позначається дієсловом *run out*, який у другому реченні підзаголовка пов'язує його з наслідками народних протестів: *Vladimir Putin will once again become Russia's president. Even so, his time is running* (The Economist 3.03.2012).

Наближення кар'єри Путіна до КІНЦЯ розкривається на тлі підйомів і спадів масового невдоволення, репрезентованих у статті зміною концентрації одиниць із семантикою ПОЧАТКУ і КІНЦЯ з першого по дев'ятий абзаці (за виключенням третього і сьомого, які містять фонову інформацію про економічний стан Росії після розпаду Радянського Союзу) – поступово збільшується від однієї до чотирьох, а потім різко спадає знову до однієї, – що розкриває природу бунтарських настроїв у країні, викликаних повторним вибором Володимира Путіна президентом Росії.

Лише один іменник *outcome* експлікує у першому абзаці кінцевий результат виборів, зображеній у статті як джерело неспокою в країні: *The point of elections is that their outcome should be uncertain*. Збільшення досліджуваних одиниць до трьох (*come after the election, the beginning of the end, begin*), у другому абзаці демонструє напруження політичної ситуації в Росії, яке осмислюється як джерело КІНЦЯ перебування Путіна при владі: *The uncertainty will come after the election, not before. Developments in the past few months have shown that Mr Putin cannot rule his country indefinitely. The beginning of the end of his reign*

has begun. У наведеному фрагменті дієслово *come* експлікує ПОЧАТОК невизначеності у країні в термінах руху, відображаючи швидкість його настання, а прислівниковий вираз *after the election* позначає темпоральний ПОЧАТОК проблем, пов'язаний із завершенням виборів, зображеніх як ПОЧАТОК КІНЦЯ правління Путіна (*the beginning of the end, has begun*).

По чотири одиниці із семантикою ПОЧАТКУ і КІНЦЯ вживаються у четвертому (*spring up, begin to rumble, in early December (since then), start*) і п'ятому (*peel away, be fed up, be disillusioned, failure to carry*) абзацах, у яких одиниці з досліджуваним значенням конструюють пік ПОЧАТКУ невдоволення народу ситуацією в Росії. Так, несподівана поява політично свідомого середнього класу (*vocal middle class*), який подається як рушійна сила зростання протестів дієсловом зі значенням раптового ПОЧАТКУ *spring up*, одиниця *begin* у сполученні з дієсловом *rumble* експлікує саме ПОЧАТОК невдоволення, яке подається як причина КІНЦЯ правління Путіна; а прислівників фрази *early December (since then)* та *after Mr Putin's election, starting on the day after the vote* встановлюють темпоральний ПОЧАТОК першої і другої хвиль заворушень як джерел КІНЦЯ президентства російського лідера: (4) *A richer and vocal middle class has sprung up. Discontent began to rumble. The rigged parliamentary poll in early December was followed by street protests in Moscow and elsewhere. The protests have continued since then, and the demonstrators intend to keep going after Mr Putin's election, starting on the day after the vote*.

Динаміка змін народних настроїв і ставлення до президента репрезентована у п'ятому абзаці чотирима одиницями *peel away, be fed up, be disillusioned, failure to carry*, які називають причини ПОЧАТКУ масового невдоволення правлінням Путіна, який також репрезентується як ПОЧАТОК КІНЦЯ його кар'єри. Віддалення росіян від Путіна, тобто КІНЕЦЬ кредиту довіри до нього, експлікується дієсловом *peel away*, спрівідносним із орієнтиром ДАЛЕКО; КІНЕЦЬ терпіння й ілюзій громадян, причиною чого називається нездатність політика виконати обіцяні, позначена фразою *failure to carry* вербалізується одиницями *be fed up, be disillusioned*: (5): [...] *Russians have been peeling away from Mr Putin too. Voters are fed up with corruption, disillusioned by his repeated failure to carry through promised reforms[...]*.

Різке зменшення одиниць на позначення ПОЧАТКУ і КІНЦЯ до однієї у наступних абзацах імітує спад заворушень, пов'язаний із силовими засобами їх припинення, вербалізованими дієсловами *repress, push*, виразом *ratchet up the pressure on*, у семантиці яких активується ПРИМУШЕННЯ, котре також осмислюється як причина КІНЦЯ популярності президента серед народу: (6) *He can respond to the pressure for change by trying to repress it, or going with it.* (7) *In 2012 alone he has pushed through a 33% rise in defence, security and police spending.* (8) *Mr Putin could ratchet up the pressure on those media that have actively supported the protesters[...]*. Обіцянка Путіна не брати участь у наступних виборах (*promising not to run yet again*) конструюється дієсловом *start* як можливе джерело припинення

масового невдоволення в країні, що пролонгує його перебування при владі, трохи відсуне у часі КІНЕЦЬ його кар'єри : (9) *Should Mr Putin choose instead the path of reform, he could start by promising not to run yet again in 2018[...]*.

Таким чином, загальнотекстова стратегія, спрямована на привернення й утримання уваги аудиторії за рахунок вербалізації подій засобами експлікації ПОЧАТКУ і КІНЦЯ упродовж усієї статті, починаючи з заголовка, реалізується тактиками тематичного акцентування й імітування динаміки розвитку подій. Тактика тематичного акцентування структурує статті досліджуваними одиницями у

топікальному, підсумковому чи обох реченнях абзаців основної частини статті, акцентуючи ті аспекти події, на яких автор хоче зосередити увагу читачів. Тактика імітування динаміки розвитку подій відтворює специфіку їх перебігу за рахунок хвилеподібної чи рівномірної концентрації одиниць зі значенням ПОЧАТКУ і КІНЦЯ в абзацах усіх блоків статті, що створює у читачів ефект співучасти в подіях, експлікованих у заголовку.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у вивчені внутрішньотекстових тактико-стратегічних засобів угілення семантики ПОЧАТКУ і КІНЦЯ в англомовному журналньому дискурсі.

Література

1. Безменова Н. А. Очерки по теории и истории риторики / Н. А. Безменова. – М. : Наука, 1991. – 215 с.
2. Іваницька Н. Дієслівні системи української та англійської мов: парадигматика і синтагматика : монографія / Н. Іваницька. – Вінниця : СПД Главацька, 2011. – 636 с.
3. Кубрякова Е. С. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Дем'янков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина. – М. : МГУ, 1996. – 245 с.
4. Лузина Л. Г. Выдвижение / Л. Г. Лузина // Краткий словарь когнитивных терминов. – М. : МГУ, 1996. – С. 21–22.
5. Мечковская Н. Б. Концепты “начало” и “конец”: тождество, антонимия, ассиметричность / Н. Б. Мечковская // Логический анализ языка. Семантика начала и конца. – М. : Индрик, 2002. – С. 109–120.
6. Мошанова Т. Л. История развития групп глаголов, обозначающих начало и конец процесса, в английском языке : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 / Мошанова Т. Л. ; Московский гос. пед. ун-т. – М., 1969. – 25 с.
7. Потапенко С. І. Сучасний англомовний медіа-дискурс: лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти : монографія / С. І. Потапенко. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – 391 с.
8. Яковенко Л. Українські фразеологізми із семантикою появи, наявності та зникнення як виразники категорії Буття / Л. Яковенко // Вісник Львівського університету. Серія “Філологія”. – 2004. – Ч. 1. – № 34. – С. 251–256.
9. Johnson M. The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason / M. Johnson. – Chicago ; L. : The University of Chicago Press, 1987. – 233 p.
10. Oakley T. Force-dynamic dimensions of rhetorical effect / T. Oakley // From Perception to Meaning: Image Schemas in Cognitive Linguistics. – B. ; NY : Mouton de Gruyter, 2005. – P. 444–473.
11. Rosch E. Principles of categorisation / E. Rosch // Fuzzy Grammar / ed. by Bas Aarts, David Denison, Evelien Keizer, Gergana Popova. – N.Y. : Oxford University Press, 2004. – P. 91–108.